

BAGLERGATEN 2, FORUNDERSØKELSE

En arkeologisk forundersøkelse i VA-grøft, Baglergaten 2 i Tønsberg

Haugesten, Lars

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)
 Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo
 Telefon: 23 35 50 00
www.niku.no

Tittel Baglergaten 2, forundersøkelse En arkeologisk forundersøkelse i VA-grøft, Baglergaten 2 i Tønsberg	Rapporttype/nummer NIKU Oppdragsrapport 134/2016	Publiseringsdato 12.01.2017
	Prosjektnummer 1020909	Oppdragstidspunkt 12.9-13.9.2016
	Forsidebilde Fjerning pukk ned til VA-rør. Sett mot SV. Cf35152 NIKU 579043.	
Forfatter(e) Haugesten, Lars	Sider 21	Tilgjengelighet Åpen
	Avdeling Arkeologi	

Prosjektleder Lars Haugesten
Prosjektmedarbeider(e) Linda Åsheim
Kvalitetssikrer Hanne Ekstrøm Jordahl

Oppdragsgiver(e) Micasa Group

<p>Sammendrag</p> <p>Det var et ønske fra Riksantikvaren om å utføre en forundersøkelse ved eksisterende VA-ledninger på Tollbodgaten inntil Baglergaten 2 tomten i Tønsberg. Formålet var å kartlegge kulturlag for å gi mer kunnskap om området og videre strategi om oppgradering/flytting av eksisterende VA-ledninger. Under topp asfalt ble det observert kulturlag fra ca. 0,8 meters dybde, og begge sider av VA-grøften hadde kulturlag i profilen. Tykkelsen på kulturlagene var på mellom 0,6 og 0,7 meter.</p>
--

<p>Emneord</p> <p>Baglergaten 2, Tollbodgaten, Byarkeologi, middelalder, kulturlag, dyreben, arkeologisk forundersøkelse.</p>

Avdelingsleder

Lise-Marie Bye Johansen

Innholdsfortegnelse

1	Bakgrunn og innledning.....	7
2	Kort historikk	7
3	Metode og gjennomføring	8
4	Resultater	8
4.1	Nordvestlig profil Tollbodgaten.....	8
4.2	Sørøstre profil Baglergaten 2 tomt.....	9
5	Konklusjon	10
6	Litteraturliste.....	11
7	Vedlegg	12
7.1	Kontekstliste	12
7.2	Fotoliste.....	12
7.3	Oversiktsplot	13
7.4	Profil 1008 og 1010	14
7.5	Toppunkt- og bunnpunktplot	15
7.5.1	Koordinatliste topp- og bunnpunkt.....	16
7.6	Profiltegning 1008	17
7.7	Profiltegning 1010	18
7.8	Hjørnekoordinater.....	19
7.9	Hjørnekoordinatliste	20
7.10	Mabygis	21

1 Bakgrunn og innledning

Den 30.8.2016 mottok NIKU oppdragsbestilling (16/01690-2) fra Riksantikvaren angående ny VA-grøft til Baglergaten 2 m.fl. Etter et møte mellom entreprenøren Strøm Gundersen og Riksantikvaren 5.9.2016, ble det besluttet at oppdragsbestillingen ble midlertidig tilsidesatt. Det var et ønske fra entreprenøren å innhente ytterligere opplysninger om eksisterende forhold i bakken, som kunne påvirke fremtidige løsninger vedrørende VA-grøften. Det ble derfor avtalt at det skulle utføres en arkeologisk forundersøkelse.

NIKU fikk e-post fra Riksantikvaren 6.9.2016, der det ble bedt om å utarbeide et budsjett for en forundersøkelse på Baglergaten 2/Tollbodgaten. Prosjektbeskrivelse var ikke nødvendig. Entreprenøren ville grave et hull for å lokalisere hovedvannledningen, samt et par andre rør inn i Tollbodgaten. Det skulle bare graves i eksisterende VA-grøft. Samtidig skulle tykkelsen på bærerlaget under veidekket i Tollbodgaten kartlegges. Ved å kartlegge bærerlaget, ville dette gi informasjon om eventuelle bevarte kulturlag under gaten. Den 7.9.2016 sendte NIKU et budsjettforslag til Riksantikvaren.

Den 8.9.2016 ga Riksantikvaren tillatelse til å utføre forundersøkelsen via e-post (16/00888-21).

2 Kort historikk

På 1980-tallet ble det foretatt flere mindre og større arkeologiske undersøkelser i området omkring Baglergaten 2. I 1980 ble det utført en arkeologisk overvåking i forbindelse med reparasjon av vannledning fra baksiden av en bygning på Baglergaten 6 (nå Baglergaten 2) og ut til hovedledningen i Baglergaten. Det ble avdekket kulturlag fra ca. 1 meter under dagens overflate og kulturlaget var ca. 0,5 meter tykt. Senere i det samme året var det også en arkeologisk overvåking da vannledningen inn til Baglergaten 5 skulle repareres. Grøften strakte seg fra husveggen og 8 meter ut i gaten i retning Baglergaten 2 (den gang Baglergaten 6). Kulturlag ble påtruffet kun 0,5 meter under dagens overflate, og hadde en tykkelse på ca. 1 meter (Brendalsmo 1980a og b).

På tomten Baglergaten 2-4 (1981-82) ble ca. 725 m² undersøkt i tillegg til et mindre felt ute i Møllegaten på ca. 50 m² (Brendalsmo 1986). I Tollbodgaten 9-11 (1986) og Øvre Langgate 65 (1983) ble i alt ca. 141 m² undersøkt (Flodin m.fl. 1986 og Eriksson 1983). Den siste større undersøkelsen i kvartalet omfattet tomtene Øvre Langgate 65-67 (1985), hvor omtrent 416 m² ble undersøkt (Blomhé m.fl. 1986). Det ble funnet flere konstruksjoner, funn og kulturlag hovedsakelig fra høy middelalder.

På tomten Baglergaten 5 utførte NIKU i 2012 en arkeologisk forundersøkelse (Klaussen 2012). Det ble registrert kulturlag som målte fra 0,35-0,8 meter i tykkelse og bevaringsforholdene ble vurdert som gode.

Ved krysset Tollbodgaten og Baglergaten i 2012, ble det gravet for ny kum, kabel og lysmast (Håkonsen 2012). NIKU utførte en arkeologisk overvåking, og det ble gravet ned til steril grunn som først ble observert på ca. 1,1-1,2 meters dybde. Det ble ikke observert noen form for kulturlag, bare moderne og omrotete etterreformatoriske masser.

I 2015 utførte NIKU grunnundersøkelser på eiendommen Baglergaten 2 m.fl. (Halvorsen 2015).

Tykkelsen på kulturlagene varierte med maks tykkelse på 1,35 meter.

På den nærliggende eiendommen Anders Madsens gate, utførte NIKU høsten 2015, en større arkeologisk undersøkelse. Det ble registrert kulturlagstykkelse fra 0,5-0,75 meter med avtagende tykkelse på kulturlagene mot nord/nordøst (*Halvorsen 2016 in prep.*).

3 Metode og gjennomføring

Forundersøkelsen ble gjennomført 12.9-13.9.2016. Prosjektleder og rapportansvarlig for NIKU var Lars Haugesten. Feltarbeidere var Lars Haugesten og Linda Åsheim. Tiltakshaver var Micasa Group ved Geir Ove Johannessen, og entreprenørfirma var Strøm Gundersen AS. Feltarbeidet ble gjennomført med maskin.

Det ble ikke gitt noen opprinnelige mål fra entreprenøren, men det ble fjernet asfalt med en utbredelse på ca. 3 × 3,1 meter. I tillegg var det allerede gravet på tomten Baglergaten 2, der et av feltene lå tett inntil eksisterende VA-grøft. Det tidligere feltet hadde en utbredelse på ca. 6 × 6 meter. Ca. 1,25 × 2,5 meter vestsiden av tidligere felt, ble anvendt til å gjenfinne VA-rørene. Ønsket dybde var topp VA-rør.

4 Resultater

VA-grøften var plassert under tidligere fortau på østsiden av Tollbodgaten, og forundersøkelsen ble gravet ca. 20 meter sydvest for Baglergaten. Grøften inneholdt store mengder pukk. Øverste VA-rør ble observert ca. 1,85 meter under topp asfalt. De tre VA-rørene i grøften hadde retning nord/nordøst-sør/sørøst. Kulturlag ble lokalisert i nordvest og sydøst, begge i VA-grøftens profilvegger.

4.1 Nordvestlig profil Tollbodgaten

Bærerlaget av pukk under topp asfalt var ca. 0,8 meter tykt (figur 1, profiltegning 7.6). Under bærerlaget ble det observert ca. 0,6 meter med kulturlag. Det øverste kulturlaget 1016 ble beskrevet som mørk brungrå plastisk humusholdig silt med steiner og dyrebein, og var ca. 0,3 meter tykt. Under lå laget 1017 som inneholdt mørk brungrå humusholdig fuktig silt. Tykkelsen på laget ble målt til 0,4 meter. Lag 1018 lå under lag 1017 og ble beskrevet som gråbrun grovkornet sand, og kan ha vært et dyrkingslag. Største tykkelse på laget ble målt til 0,2 meter. Det nederste og eldste lag 1019, besto av mørk brungrå grovkornet sand med steiner. Laget kan ha blitt skapt ved at vannet har rent ned gjennom lagene over og farget laget, men dette er meget usikkert. På sitt tykkeste ble laget målt til 0,5 meter. Undergrunnen var lys brungul sand.

Figur 1. Profil 1008. Sett mot NV (retning Tollbodgaten). Cf35152_NIKU_579047.

4.2 Sørøstre profil Baglergaten 2 tomt

Anleggsarbeidet hadde fjernet det meste av topplaget på Baglergaten 2 tomten, noe som gjorde det vanskelig å definere hvilken dybde kulturlagene ble observert (figur 2, profiltegning 7.7). Syddelen av profilveggen inneholdt et moderne rør (1022). Resterende kulturlag hadde ca. 0,7 meter tykt kulturlag, og i bunnen av nederste kulturlag kunne undergrunnen skimtes. Det øverste kulturlaget 1045 ble beskrevet som lys brungrå humusholdig sandgrus. Under 1045 lå laget 1070, og besto av mørk brungrå humusholdig sand med dyrebein. Deretter lå laget 1071 som inneholdt brungrå humusholdig sandgrus. Laget 1019 lå nederst og ble beskrevet som mørk brungul grovkornet sand med steiner. Det ble ikke observert et tydelig definert dyrkingslag i bunnen.

Figur 2. Profil 1010. Sett mot SØ (retning Baglergaten 2 tomt). Cf35152_NIKU_579048.

5 Konklusjon

Det ble registrert tydelige kulturlag både i nordvestre og sydøstre profil i eksisterende VA-grøft. Kulturlagtykkelsen var 0,6 meter på nordvestsiden og 0,7 meter på sydøstsiden. Undersøkelsen ga svar på at det var bevart kulturlag under Tollbodgaten, og at disse lå ca. 0,8 meter under bærerlaget. Forundersøkelsen ga viktig informasjon om videre inngrep i og rundt Tollbodgaten.

6 Litteraturliste

Blomhé, M. og Runeby, C. 1986: *Innberetning over de arkeologiske utgravingene i Øvre Langgate 65/67, Tønsberg, 1985*. Riksantikvaren.

Brendalsmo, J. A. 1980a: *Rapport på kulturlagsforholdene i grøft for vannledning fra baksiden av Baglergaten 6 og ut til hovedledning i Baglergaten*. 13-19.2.1980.

Brendalsmo, J.A. 1980b: *Rapport på grøftegraving for ny/skifte av gammel vannledning fra hovedledningen og inn til Baglergaten 5*. 9.12.1980.

Brendalsmo, J.A. 1986: *Innberetning over de arkeologiske utgravingene i Baglergaten 2-4, Tønsberg, 1981-82*.

Eriksson, Jan E. 1983: *Tollbodgaten 9 (11?), Tønsberg kommune- Graving for midlertidig vann- og kloakkledninger til brakker*. Riksantikvaren E84/2.2-4.

Flodin, L. og Runeby, C. 1986: *Innberetning over de arkeologiske utgravingene i Tollbodgaten 9-11, Øvre Langgate 65, Tønsberg, 1983*. Riksantikvaren.

Halvorsen, S. W. 2015. Baglergaten 2. Arkeologiske undersøkelser i forbindelse med grunnarbeider. *NIKU oppdragsrapport 64/2015*.

Halvorsen, S. W. 2016. Anders Madsens gate. *In prep.*

Håkonson, I. D. 2012: Tollbodgaten, Tønsberg. Arkeologisk overvåking av gravearbeider i forbindelse med nedsetting av ny kum og kabel for lysmast. *NIKU oppdragsrapport 118/2012*.

Klaussen, M. 2012: Baglergaten 5, Tønsberg. Arkeologisk forundersøkelse i forbindelse med utbygging av eiendommen. *NIKU oppdragsrapport 90/2012*.

7 Vedlegg

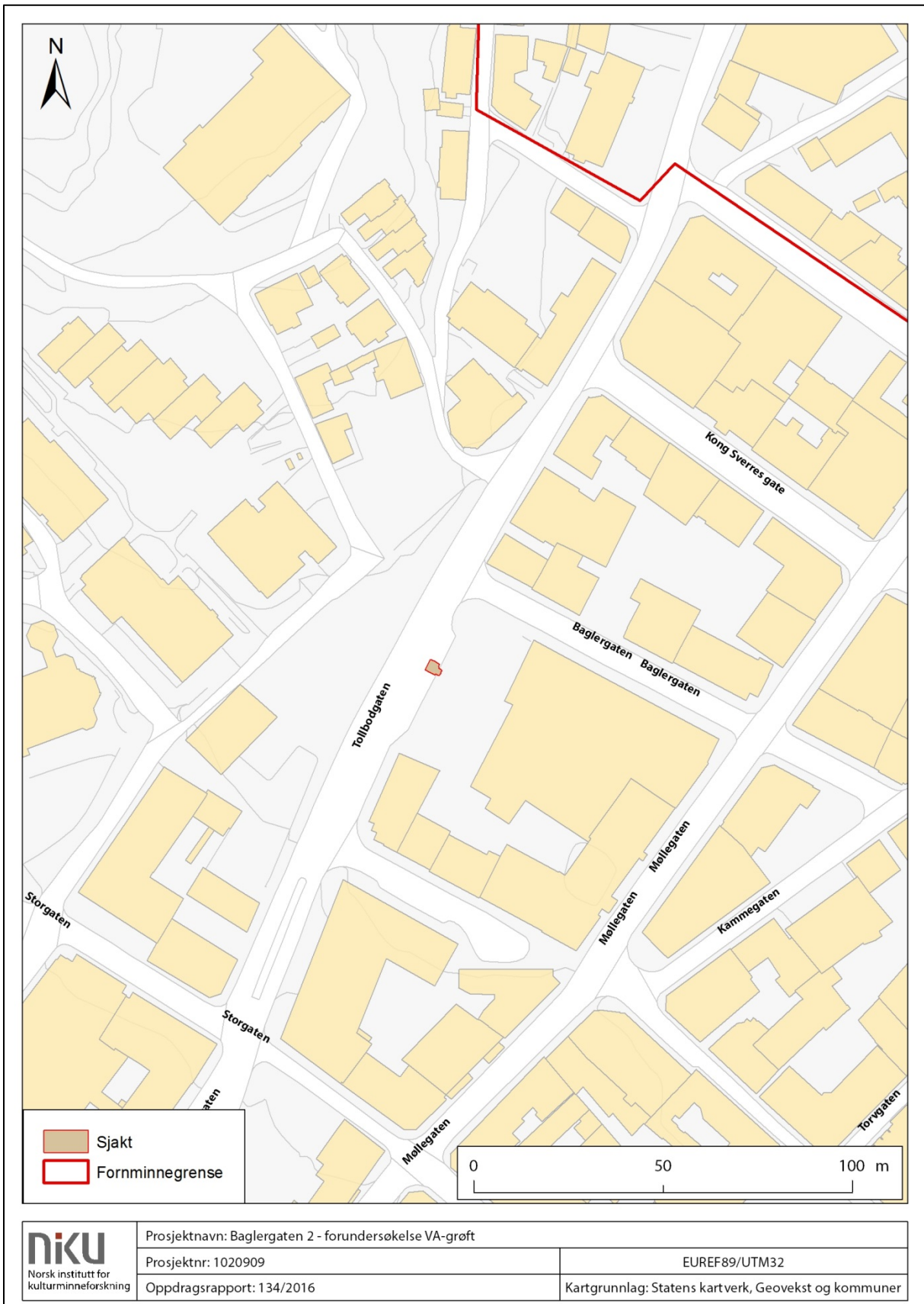
7.1 Kontekstliste

IntrasisId	Navn	Klasse	Beskrivelse
1008	Profil NV	Profil	Profil mot NV, ut mot Tollbodgaten. Inneholder lag 1016, 1017, 1018 og 1019.
1010	Profil SØ	Profil	Profil mot SØ, inn mot Baglergaten 2 tomt. Inneholder lag 1054, 1070, 1071 og 1019.
1016	Fyll	Lag	Mørk brungrå plastisk humusholdig silt m/steiner og dyreben.
1017	Fyll	Lag	Mørk (mørkere enn 1016) brungrå humusholdig silt, fuktig.
1018	Dyrkingslag	Lag	Gråbrun grovkornet sand - dyrkingslag?
1019	Fyll	Lag	Mørk brungul grovkornet sand med steiner. Nedsivning?
1045	Fyll	Lag	Lys brungrå humusholdig sandgrus. Ble kuttet av den moderne nedgravningen 1022 i syd.
1070	Fyll	Lag	Mørk brungrå humusholdig sand med dyreben.
1071	Fyll	Lag	Brungrå humusholdig sandgrus.
1022	Rør	Moderne	Moderne rør. En tynnere vannledning i øvre lag, og under denne ett keramikkør.

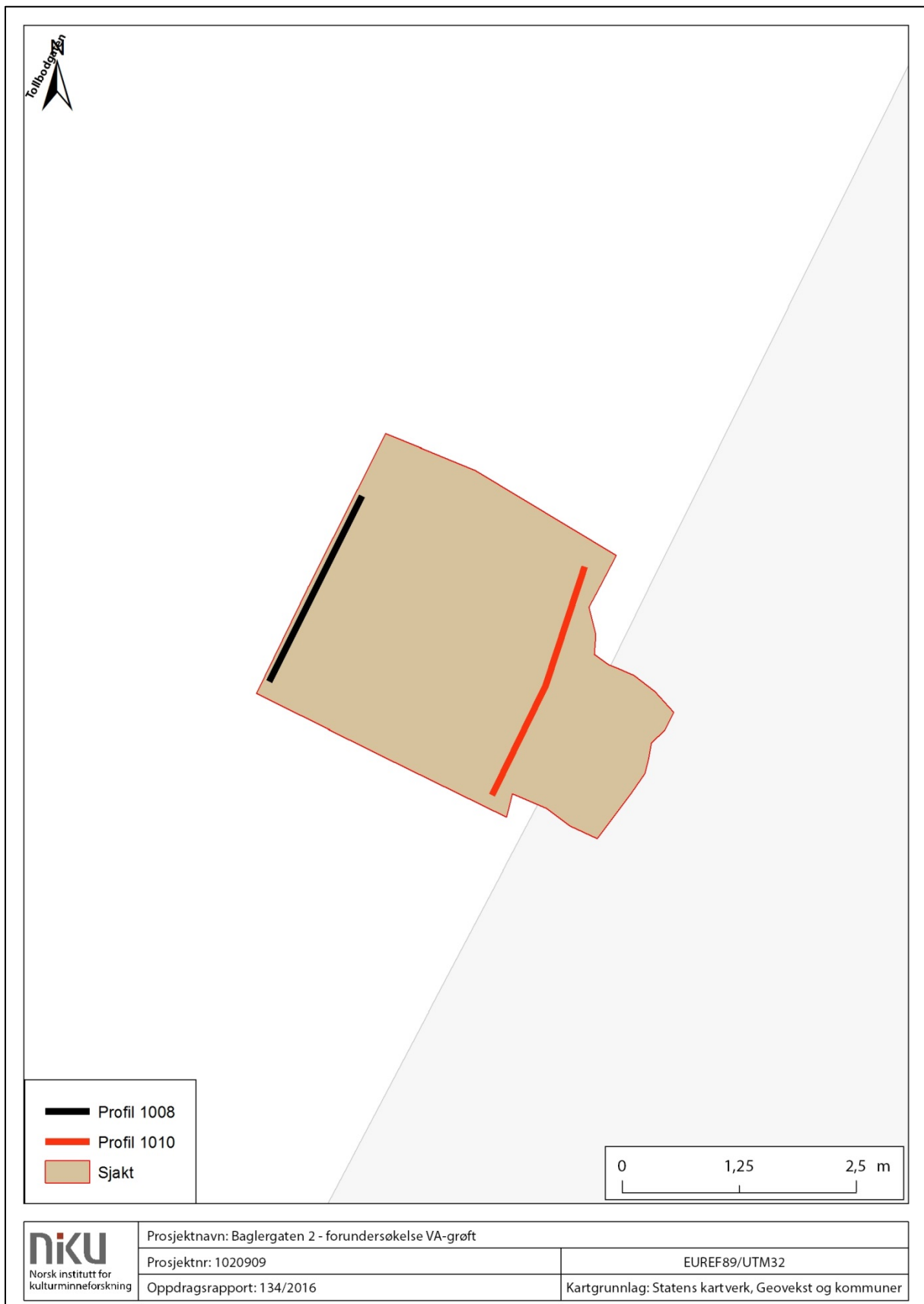
7.2 Fotoliste

Filnavn	Opptaksdato	Motiv	Sett mot	Fotograf
Cf35152_NIKU_579043	12.09.2016	Gravd ned til ca.2 meter	VSV	LÅ
Cf35152_NIKU_579044	12.09.2016	Gravd ned til ca.2 meter	VSV	LÅ
Cf35152_NIKU_579045	12.09.2016	Gravd ned til ca.2 meter	VSV	LÅ
Cf35152_NIKU_579046	12.09.2016	Profil mot NNV. NV for felt 2	NNV	LÅ
Cf35152_NIKU_579047	12.09.2016	Profil mot NNV. NV for felt 3	NNV	LÅ
Cf35152_NIKU_579048	12.09.2016	Profil mot SSØ. NV for felt 4	SSØ	LÅ
Cf35152_NIKU_579049	12.09.2016	Profil mot SSØ. NV for felt 5	SSØ	LÅ

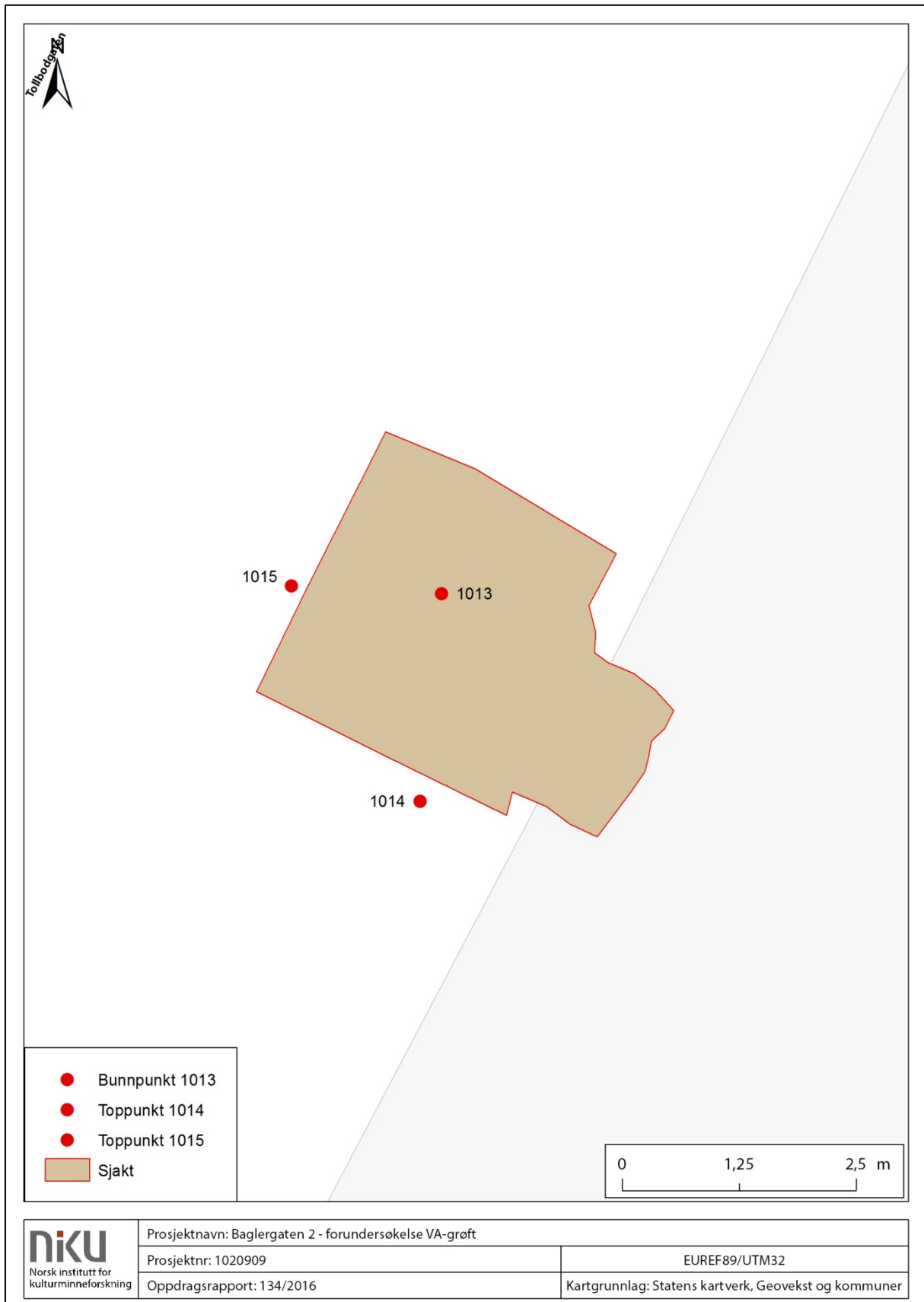
7.3 Oversiktsplot

7.4 Profil 1008 og 1010

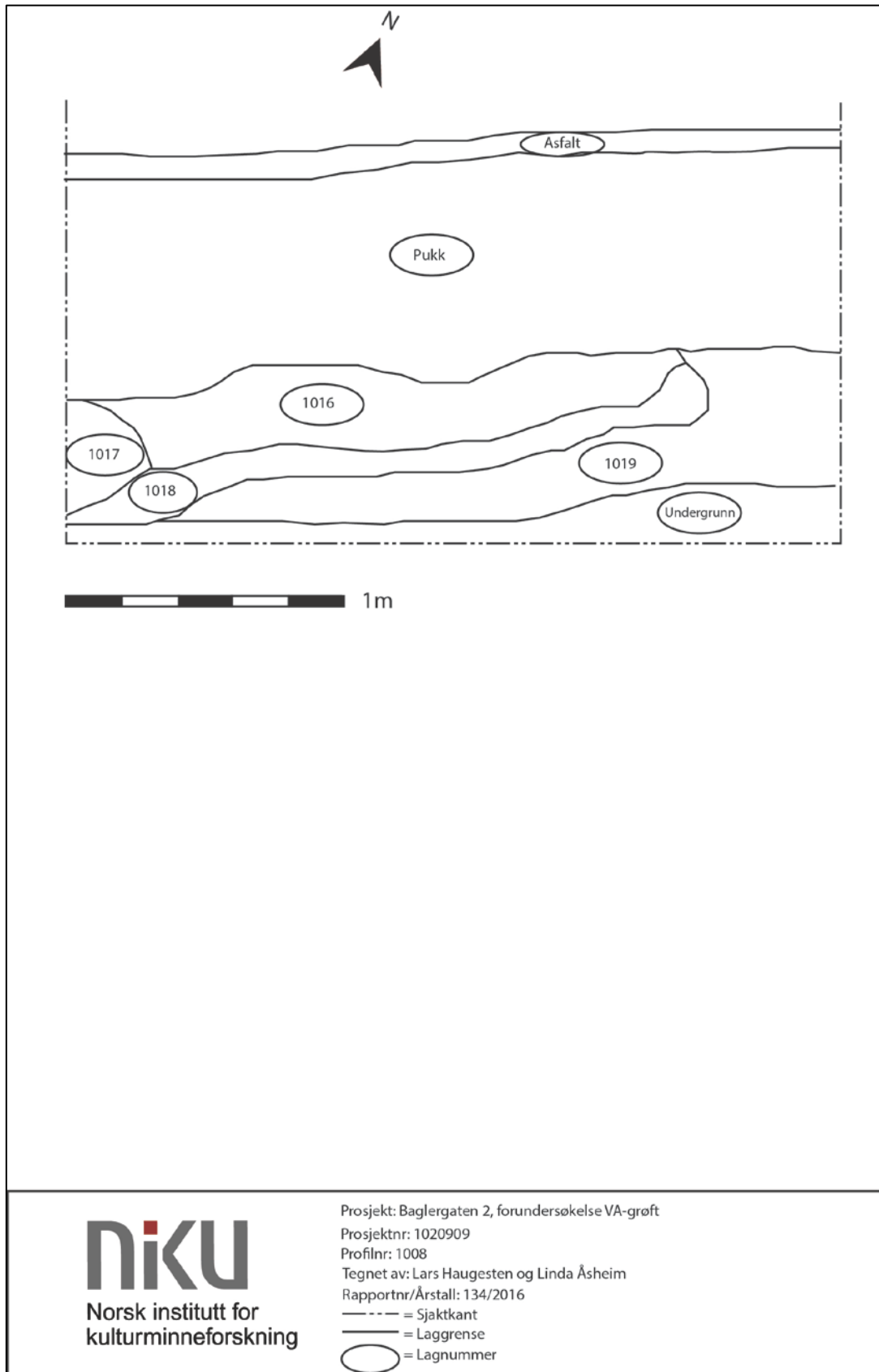
7.5 Toppunkt- og bunnpunktplot

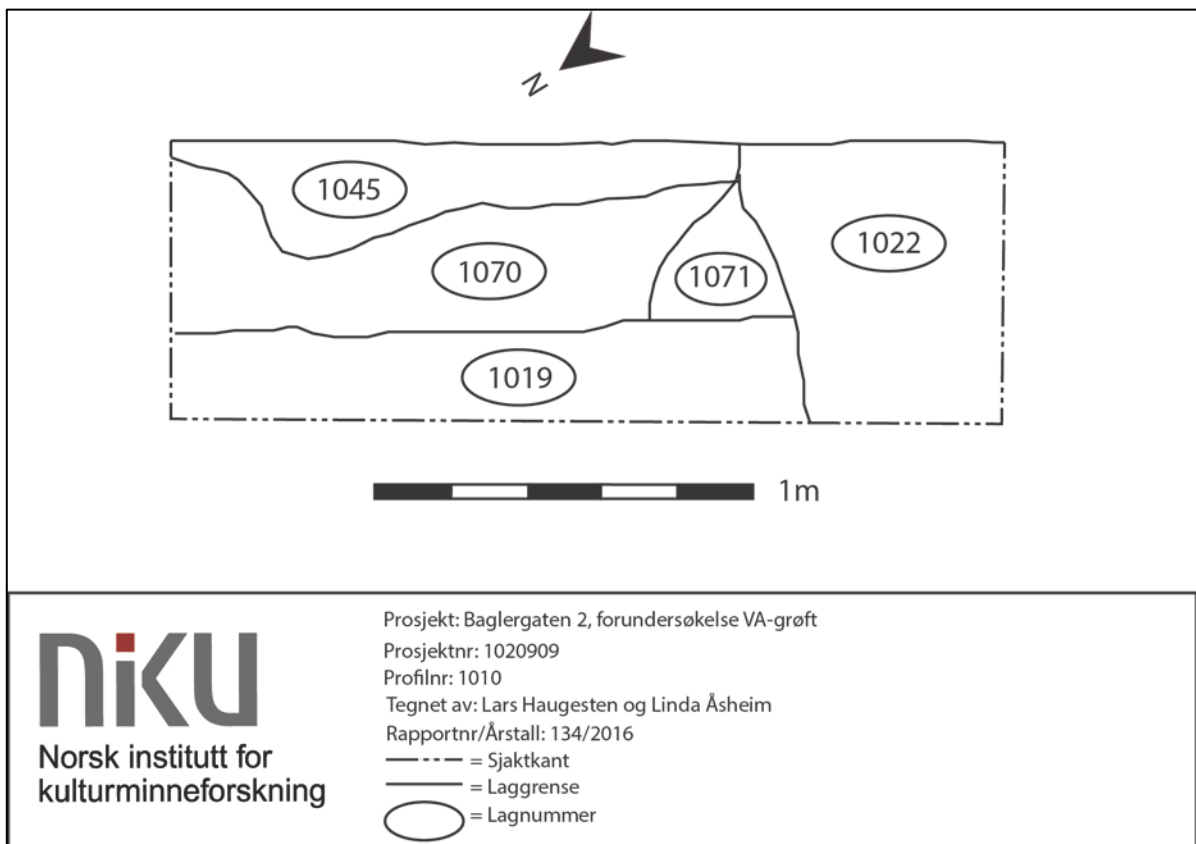
7.5.1 Koordinatliste topp- og bunnpunkt

Punktnr.	Nord	Øst	Høyde
1013	6570880,411	580171,143	16,136
1014	6570878,193	580170,918	18,291
1015	6570880,494	580169,542	18,196

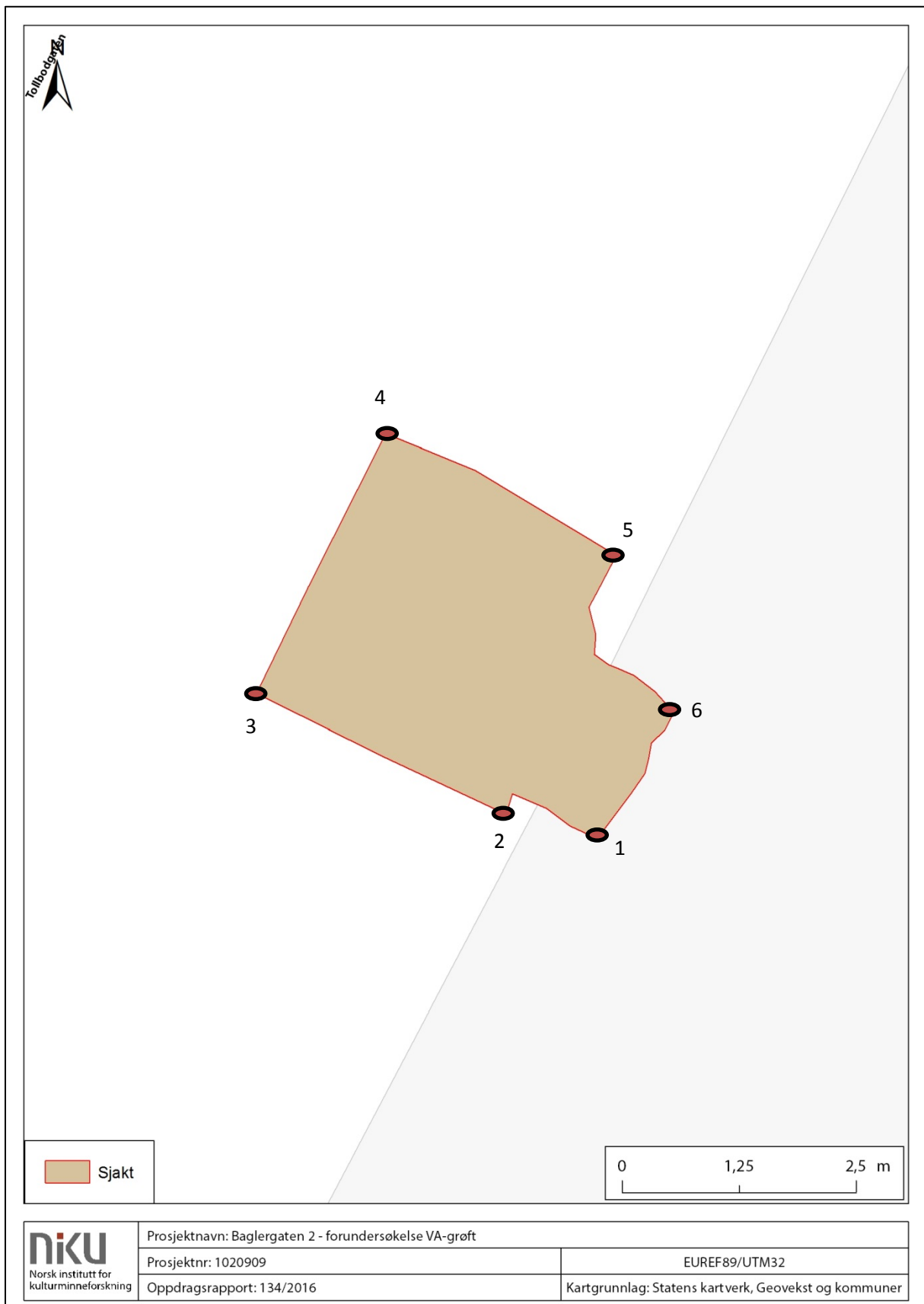
7.6 Profiltegning 1008

7.7 Profiltegning 1010

7.8 Hjørnekoordinater

7.9 Hjørnekoordinatliste

Punktnr.	Nord	Øst	Høyde
1	6570877,816	580172,803	17,733
2	6570878,045	580171,835	18,301
3	6570879,364	580169,166	18,130
4	6570882,140	580170,548	18,236
5	6570880,835	580173,008	17,536
6	6570879,162	580173,623	17,484

7.10 Mabygis

MABYGIS

MABYGIS	
Infoskjema	
Prosjektnummer og -navn	NIKU 1020909. Baglergaten 2 – en arkeologisk forundersøkelse i VA-grøft, Tønsberg.
RA saksnummer dispensasjon	16/00888-21.
Rapport/brev	NIKU Oppdragsrapport 134/2016
Adresse og by	Tollbodgaten/Baglergaten 2, Tønsberg.
Målemetode	Trimble totalstasjon
Dato	12.-13.9.2016
Koordinater tiltaksområde	N:\prosjekt\9000 arkeologi\Arkeologiske undersøkelser\1020909_Ark_Tbg_forundersøkelse Baglergaten 2\Dokumentasjon\Intrasis
Overflate	
Topp overflate	18,291 - 18,196 m.o.h.
Type overflate	Asfaltert gangsti
Etterref. Kulturlag	
Topp	
Type/tolkning	
MA kulturlag	
Topp	17,491 – 17,201 m.o.h
Type/tolkning	Middelaldersk kulturlag
Forhistoriske kulturlag	
Topp	
Type/tolkning	
Naturbakke	
Topp	16.891 – 16,501 m.o.h
Type	Lys brungul sand

Monica/editor skriver dato når prosjektet er lagt inn, samt timebruk og Dispensasjons-ID.

Lagt inn:

Timer:

DispID:

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Oppdragsrapport 134/2016

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736 Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112 Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00